

Vorzetseldiarree

Karl Hendrickx

(Over taal, nummer 4, 2006)

Als je te veel eet, krijg je buikkrampen, en in het slechtste geval diarree. Bepaald geen prettige ervaring. Hetzelfde geldt voor teksten: als je te veel een bepaald soort woorden of een bepaalde stijl in je tekst verwerkt, ontstaat er een diarree van woorden en krijg je als lezer buikkrampen. Bijzonder slecht verteerbaar daarbij zijn voorzetsels. Als je er daarvan wat kwistig in je tekst verwerkt, ontstaat al snel bijzonder zware kost.

Roomsaus

Vorzetsels zijn uiteraard op zich onmisbaar en ze zijn nu niet bepaald het type woorden waarvan je bewust kiest om ze veel of weinig te gebruiken. Je zet ze gewoon waar je ze nodig hebt, zou je zeggen.

Toch is dat niet helemaal het geval. Om te beginnen heb je twee grote groepen voorzetsels: enkelvoudige, zoals *in, op, door, achter* en meervoudige, zoals *met betrekking tot, in verband met, ten aanzien van*. In wat officiëlere en ambtelijke teksten komt het laatste type frequenter voor dan in normaal, dagelijks taalgebruik. Dergelijke voorzetseluitdrukkingen maken een tekst zwaarder dan nodig: ze hebben het effect van een rijkelijke roomsaus, die echter na een tijdje erg zwaar op de maag gaat liggen. Enkele voorbeeldjes maken dat meteen duidelijk:

De regering heeft maatregelen getroffen met betrekking tot de veiligheid in de gevangnissen met het oog op de voorkoming van geweld ten aanzien van cipiërs.

Tijdens de vergadering is er ten aanzien van de opgeworpen pijnpunten, in het bijzonder met betrekking tot het personeelsbeleid, een grote mate van eensgezindheid bereikt. Op het vlak van de verloning zullen in functie van het beschikbare budget aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de verhoging van de tegemoetkomingen in het kader van het woon-werkverkeer.

In dergelijke teksten verslik je je onvermijdelijk na een tijdje. Zeker als de voorzetseluitdrukkingen nog eens worden afgekort, wat alleen tot verwarring leidt. Zo kan *t.a.v.* zowel 'ter attentie van' als 'ten aanzien van' betekenen en *t.o.v.* zowel 'ten overstaan van' als 'ten opzichte van'. Beter vermijden dus, die drieledige voorzetsels. Dat kan meestal erg gemakkelijk omdat dergelijke uitdrukkingen bijna altijd door een eenvoudig equivalent kunnen worden vervangen. Hier volgt de *light*-versie:

De regering heeft maatregelen genomen voor de veiligheid in de gevangnissen om geweld tegen cipiërs te voorkomen.

Tijdens de vergadering is er over de opgeworpen pijnpunten, in het bijzonder over het personeelsbeleid, een grote mate van eensgezindheid bereikt. Voor de verloning zullen naargelang van het beschikbare budget aanbevelingen worden

gedaan over de verhoging van de tegemoetkomingen voor het woon-werkverkeer.

Dergelijke zinnen blijven lang, maar zijn toch al wat makkelijker te verteren. Bovendien zijn meteen een aantal fouten verbeterd, want een aantal van die voorzetseluitdrukkingen wordt geregeld in een foute context gebruikt. Zo betekent *ten overstaan van* in Standaardnederlands 'in tegenwoordigheid van personen' en kun je het gebruiken voor getuigen bij de ondertekening van een notarisakte. Het past niet als bedoeld is 'met betrekking tot zaken'. Een klassieker is ook *omwille van*, dat in het Standaardnederlands een doel ('ten bate van, ten behoeve van') uitdrukt, zoals in *omwille van de rust van de patiënt zijn slechts twee bezoekers per keer toegelaten*. Het wordt in België vaak gebruikt om een reden of oorzaak aan te geven, zoals in **omwille van het slechte weer is de wedstrijd afgelast*.

Cadans

Toch is het niet genoeg om systematisch alle voorzetseluitdrukkingen te weren en te vervangen door eenvoudige voorzetsels. Dit kan leiden tot monotonie, vaak van het voorzetsel *over* of *door*, zoals je trouwens lichtjes kunt merken in de herschrijving van het tweede voorbeeld hierboven.

De oplossing is om lange opeenvolgingen van voorzetsels gewoon te vermijden. Een eindeloze rij - zelfs enkelvoudige - voorzetsels (de 'voorzetseldiarree') geeft de zin een dreunende cadans mee, die bepaald onaangenaam is om te lezen:

Deze wijziging past in het kader van een zo groot mogelijk respect van de administratie voor de waarborgen die onder de noemer van het concept van de beginselen van behoorlijk bestuur kunnen worden samengebracht.

De analyse zou op nuttige wijze kunnen worden aangevuld door een opvraging in het informatiesysteem van gegevens over de oorsprong van de schuldvordering, gekoppeld aan een onderzoek van het al dan niet gunstige karakter van het vonnis.

Vrolijk word je niet van zo een monotone dreunende stijl. Bestaat er ook daartegen een middeltje? Ja. Maak aparte zinnen met meer werkwoorden. Vaak hoort bij voorzetseldiarree ook naamwoordstijl, en ook die kun je beter wegwerken als je een vlot leesbare stijl wilt krijgen. Bij naamwoordstijl worden overdreven veel zelfstandige naamwoorden gebruikt, die meestal afgeleid zijn van werkwoorden (zgn. *nominalisering*). De tweede voorbeeldzin bevat daarvan voorbeelden: *opvraging*, *onderzoek*. Als je die nominalisering opnieuw tot werkwoorden omvormt, ontstaat vanzelf een vlotter geschreven zin:

De analyse zou op nuttige wijze kunnen worden aangevuld door in het informatiesysteem gegevens op te vragen over de oorsprong van de schuldvordering. Daarnaast kan ook worden onderzocht of het vonnis al dan niet gunstig is [voor de overheid].

Bovendien kun je je afvragen of je al die woorden wel nodig hebt en of ze allemaal wel een duidelijke betekenis hebben. Zo kan een iets vrijere herschrijving de boodschap van de eerste voorbeeldzin veel duidelijker maken:

De administratie wil zoveel mogelijk de waarborgen die uit de beginselen van behoorlijk bestuur voortvloeien, respecteren. Deze wijziging past in die strategie.

Bevroren

Waarom zou iemand nu een dergelijke aaneenschakeling van voorzetsels en nominaliseringen willen gebruiken? Zit er een bepaalde schrijfstrategie achter? Onbewust ongetwijfeld wel. Veel van bovenstaande voorbeelden komen uit juridisch-administratief taalgebruik. In dat taalgebruik zijn de schrijvers het gewend - vaak zijn ze er zelfs speciaal voor getraind - om concrete gevallen (juridische of administratieve casussen) om te vormen tot meer universeel geldende gevallen of regels. Zo schrijft de wetgever uiteraard niet in de belastingwet dat *u uw aanslagbiljet voor 30 juni moet indienen bij het plaatselijke belastingkantoor*. Hij formuleert een onpersoonlijke, algemene stelling en daartoe helpen naamwoordstijl en veel voorzetsels: *De indiening van het aanslagbiljet door de belastingplichtige dient voor 30 juni te gebeuren bij het plaatselijke belastingkantoor*. Het resultaat is een soort abstrahering van de concrete actie tot een bevroren, algemeen geldende toestand. Dat werkt misschien voor wetgeving, maar niet voor andere teksten, zelfs niet gewone ambtelijke teksten. Ze worden er bloedeloos en saai van, zoals nog eens ten overvloede blijkt uit onderstaand voorbeeld:

In het verslag van 19 februari 2001 van task force Geschillen over haar bezoek aan de Gewestelijke Directie Brugge wordt melding gemaakt van het geblokkeerd zijn van een groot aantal bezwaarschriften omwille van bij de rechtbank in behandeling zijnde bezwaardossiers m.b.t. maaltijdcheques.

Beter klinkt het als de voorzetsels en nominaliseringen omgevormd worden tot aparte actieve zinnestels:

De task force Geschillen meldt in haar verslag van 19 februari 2001 over haar bezoek aan de gewestelijke directie Brugge dat een groot aantal bezwaarschriften geblokkeerd is, omdat bij de rechtbank nog bezwaardossiers over maaltijdcheques in behandeling zijn.

Hopelijk hebt u ondertussen geen indigestie gekregen van de voorzetsels en laat u de verzadigende zinnen met meervoudige voorzetsels liggen voor de light-versies met minder nominaliseringen en meer enkelvoudige voorzetsels.